بەشی دادگا و بڕیار دان
(الـقَـضَـاءِ)

دادوەری نێوان خەڵکی پێویستی (کفَایَە) یە (452) وەخێرێکی زۆری تێدایە بۆ کەسێك مافی خۆی پێ بدات (453)

---

(452) لەبەر فەرموودەی خوای گەورە لە سورەتی (ص :26) دا کەدەفەرموێ ﴿يادَاوُدُ إناّ جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الأَرْضِ فَاحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ بِالحَقِّ﴾ واتە : ئەی (داود) ئێمە تۆمان کردوە بەجێنشین لەسەر زەوی دا ، جا بەحەق و ڕاستی داوەری نێوان خەڵکی بکە . وەلەسورەتی (المائدة :49)دا دەفەرموێ : ﴿وأَنِ احْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْـزَلَ اللهُ﴾ واتە : وەبەوەی خوا بۆتی دابەزاندوە داوەری بکە لە نێوانیان دا . وەپێغەمبەری خوا (ﷺ) خۆی داوەری کردوە لەنێوان خەڵکی‌دا ، وە هاوەڵانیشی ڕەوانەکردوە بە وڵاتاندا بۆ ئەوەی داوەری بکەن لەنێوانی خەڵکی دا ، وە خەلیفە ڕاشد یەکانیش هەروایان کردوە وە بۆ هەموو وڵاتێك داوەریان داناوە ، وەژیانیش بەبێ ئەوە بەڕێوە ناچێت ، چونکە سروشتی مرۆڤ وایە کەوا لەنێوان یەك دا جیاواز بن …

(453) لەبەر فەرموودەکەی (عَبْدُالله بن مَسْعُود) (خوای لێ ڕازی بێت) بێت کەوا پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی : ((**لاحَسَدَ إلاَّ فِي إثْنَتَيْن : رَجُلٌ آتَاهُ اللهُ مَالاً فَسَلَّطَهُ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي الحَقِّ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللهُ حِكْمَةً فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا**)) . واتە : حەسوودی نىیە تەنها لە دوو شت دا نەبێت : پیاوێك خوای گەورە پارەیەکی پێداوە ، جا لەشوێنی خۆی‌دا خەرجی دەکات بەحەق و ڕاستی ، وە پیاوێك خوای گەورە داناییەکی پێداوە ، جا داوەریی نێوان خەڵکی پێ دەکات وە خەڵکی پێ فێر دەکات . [رواه البخاري (3/رقم/7316) ومسلم (1/559/886) وابن ماجه (2/1407/4408)] .

مەبەست بە (حَسَد) لێرەدا (غِبْطَە) یە : ئەوەیە تۆ پێت خۆش بێت وەکو ئەو بیت ، بێ ئەوەی پێت خۆش بێت ئەو نیعمەتە لە دەستی ئەو بچێت . وە لەبەر فەرموودەکەی (بُرَيْدَة) (خوای لێ ڕازی بێت) کەوا پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی : ((**القُضَاةُ ثَلاثَةٌ :**

بەڵام ئەوەی مافی خۆی پێ نادات ، زۆر تاوانبار دەبێت (□□□) **بۆیە قەدەغە کراوە لەداوا کردنی** (□□□)

إثْنَانِ فِي النَّارِ وَوَاحِدٌ فِي الجَنَّةِ ، رَجُلٌ عَلِمَ الحَقَّ فَقَضَى بِهِ فَهُوَ فِي الجَنَّةِ ، وَرَجُلٌ قَضَى لِلنَّاسِ عَلَى جَهْلٍ فَهُوَ فِي النَّارِ ، وَرَجُلٌ جَارَ فِي الحُكْمِ فَهُوَ فِي النَّارِ)) . واتە : داوەر و قازی سیانن ، دوانیان لە دۆزەخ دایە و یەکێکیشیان لە بەهەشت دا ، پیاوێك حەق و ڕاستی دەزانێت ، و داوەریشی پێ دەکات ، ئەوە لە بەهەشت دایە ، وە پیاوێك داوەریی بۆ خەڵکی دەکات بەنەفامی و نەشارەزایی ئەوە لەدۆزەخ دایە ، وە پیاوێك لە داوەریی کردن دا ستەم و زوڵم دەکات ، ئەویش لە دۆزەخ دایە [رواه ابوداود (4/رقم/3573) والترمذی (1322/613/3) وابن ماجە (2315/776/2) وغیرهم وهو حدیث صحیح بڕوانە صحیح الجامع (4446)] .

(□□□) لەبەر فەرموودەکەی (بُرَيْدَة)ی پێشوو (پ453) وە فەرموودەکەی (أبُو هُرَيْرَة) (خوای لێ ڕازی بێت) کەوا پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی : ((**مَنْ جُعِلَ قَاضِياً بَيْنَ النَّاسِ فَقَدْ ذُبِحَ بِغَيْرِ سِكِّينٍ**)) واتە : هەرکەسێك بکرێتە داوەر لەنێوان خەڵکیدا ئەوە بەبێ چەقۆ سەر بڕا [رواه ابوداود (4/رقم/3571) والترمذی (1325/614/3) وابن ماجە (2308/774/2) وغیرهم وهو حدیث صحیح بڕوانە صحیح الجامع (6190)] .

وە لەبەر فەرموودەکەی (عَبْدُالله بن أبي أوْفَى) (خوای لێ ڕازی بێت) کەوا پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی : ((**إنَّ اللهَ مَعَ القَاضِي مَالَمْ يَجِرْ ، فَإذَا جَارَ وَكَّلَهُ إلى نَفْسِهِ**)) . واتە : بەڕاستی خوای گەورە لەگەڵ داوەر و قازی دایە تا زوڵم و ستەم نەکات ، جا ئەگەر ستەمی کرد ئەوە دەیداتە دەستی خودی خۆی [رواه ابن ماجە (2312/775/2) والترمذی (1330/618/3) والحاکم (93/4) وغیرهم] .

وەلە (لَفْظ) ی(التِّرْمِذي) ((**فَإذَا جَارَ تَخَلَّى عَنْهُ وَلَزِمَهُ الشَّيْطَانُ**)) واتە : جا ئەگەر ستەمی کرد ئەوا خوای گەورە وازی لێ دێنێت و شەیتان دەبێتە هاوەڵی و لەگەڵی دا دەبێت .

(□□□) لەبەر فەرموودەکەی (عَبْدُالرَّحْمَن بن سَمُرَة) (خوای لێ ڕازی بێت) کەوا پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی : ((**يَا عَبْدَالرَّحْمَنِ بنِ سَمُرَةَ لاتَسْألِ الإمَارَةَ فَإنَّكَ إنْ**

وە پیاوێك دەبێت پێی هەڵسێت شایەنی ئەو بوارە بێت لەڕووی زانیاریەوە کۆشش کەر (مُجْتَهِد) بێت ، وە لەڕووی باوەڕ و ڕەوشتیشەوە دادپەروەر (عَادِل) بێت (□□□)

أُعْطِيْتَهَا مِنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ أُعِنْتَ عَلَيْهَا وَإِنْ أُعْطِيْتَهَا عَنْ مَسْأَلَةٍ وُكِّلْتَ إِلَيْهَا)) واتە : ئەی (عَبْدُالرَّحْمَنِ بن سَمُرَة) داوای فەرمان ڕەوایی‌مەکە ، چونکە ئەگەر تۆ بەبێ داوا کردن پێت بدرێت ئەوە خوای گەورە یارمەتیت دەدات لەسەری ، بەڵام ئەگەر بەداوا کردن پێت بدرێت ئەوە دەدرێتە دەستی خۆت و خوای گەورە یارمەتیت نادات [رواه البخاری (11/رقم/6622) ومسلم (3/1273/1652) وغيرهما] .

وە لەبەر فەرموودەکەی (أَبُو هُرَيْرَة) (خوای لێ ڕازی بێت) کەوا پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی : ((**إِنَّكُمْ سَتَحْرُصُونَ عَلَى الإِمَارَةِ ، وَسَتَكُونُ نَدَامَةٌ يَوْمَ القِيَامَةِ فَنِعْمَ المُرْضِعَةُ وَبِئْسَتِ الفَاطِمَةُ**)) واتە : بەڕاستی ئێوە زۆر سوور دەبن لەسەر فەرمان ڕەوایی وەلە ڕۆژی قیامەت دا دەبێتە مایەی پەشیمانی ، جا چاکترین شیردەرە و خراپترین بڕینەوەرە لەشیر دان [رواه البخاری (3/رقم/7148)] .

وە فەرموودەکەی (أَبُومُوسى) (خوای لێ ڕازی بێت) کەوا فەرمووی : چوومە ژوورەوە بۆ لای پێغەمبەری خوا (ﷺ) من و دوو پیاو لە ئامۆزاکانم جا یەکێکمان ووتی : ئەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) ، بمانکە بە فەرمانڕەوا لەسەر هەندێك لەوەی خوای گەورە خستویەتیە ژێر دەستت ، وە ئەوی تریشیان هەروەکو ئەوی ووت ، جا ئەویش فەرمووی : ((**إِنَّا وَاللهِ لاَنُوَلِّيَ هَذَا العَمَل أَحَداً يَسْأَلُهُ أَوْ أَحَدَا يَحْرِصُ عَلَيْهِ**)) . واتە : ئێمە وە (الله)ی ئەم کارە بەدەستی کەسێکەوە نادەین خۆی داوای بکات یان کەسێك هەوڵی بۆ بدات و سوور بێت لەسەری [رواه البخاری (3/رقم/7149) ومسلم (3/1456/1733)] .

(□□□) (الحَافظ ابنُ حَجَر) دەفەرموێ : (أَبُو عَلِيٍّ الكرابيسى) هاوەڵی (الشّافعی) لە کتێبی (آدابُ القَضَاء)ی خۆی‌دا دەفەرموێ : هیچ جیاوازیەك نازانم لەنێوان زانایانی پێشوودا کەوا شایەن ترین خەڵکی کە داوەری نێوان موسوڵمانان بکات ئەو کەسەیە : کەوا فەزڵی و ڕاستێتی و زانیاری و (وَرَع)ی دەرکەوێت ، خوێنەری کتێبی خوابێت و زانایش بێت بەزۆر بەی ئەحکامەکانی ، وە زانابێت بە سوننەتەکانی پێغەمبەری خوا و

جا ئەگەر کەسێك وابوو ، و دەستی کرد بەداوەری و کۆششی کرد بەپێی توانا ، ئەگەر پێکای ئەوە دوو پاداشتی بۆ هەیە وە ئەگەر نەیشیپێکێت ئەوە هەریەك پاداشتی بۆ هەیە ⁽ ⁾ وە حەرامە لەسەری بەرتیل (رَشْوَة)

زۆربەی فەرموودەکانی لەبەربێت ، وە هەروەها فەرمایشتی هاوەڵانیش ، وە زانایش بێت بە شوێنی (إِتِّفَاق) و (إِخْتِلاف)ی شەرع زانەکانی شوێن کەوتووان (فُقَهَاء التَّابِعِين) ، وە زانیاری هەبێت بە جیاکردنەوەی فەرموودەی (صحیح) لە (ضعیف) ، وەلەکاتی (خُصُومَات) دا شوێنی قورئان بکەوێت ، جا ئەگەر لە قورئان دا نەیبینی ئەوە شوێنی سوننەت و فەرموودەی (رسول الله) بکەوێت ، جا ئەگەر لەویش دا نەیبینی ئەوە کار بەوە بکات کە هاوەڵان (الصَّحَابَة) یەکدەنگن لە سەری ، جا ئەگەر ئەوانیش جیاواز بن ئەوە کار بەوەیان بکات کە زیاتر لە قورئان دەچێت پاشان لە سوننەت ، پاشان لەفتوای گەورەکانی هاوەڵان (كِبَارُ الصَّحَابَة) ، وە زۆر پێدا چوونەوە بکات لەگەڵ زانایان دا و ڕاوێژیان پێ بکات ، لەگەڵ فەزڵ و (وَرْع) دا ، وە دەبێت زمان وسك و داوێنی لەحەرام بپارێزێت ، وە وریا بێت وزوو لەقسەی بەرانبەر تێ بگات ، پاشان دەبێت خاوەن بیرێکی تیژ بێت و دووربێت لە ئارەزووەوە ، پاشان فەرمووی ، ئەمە ، وە ئێمەش دەزانین کەوا کەسێك نىیە لەسەر ڕووی زەوی دا ئەم هەموو سیفەتانە کۆبکاتەوە ، بەڵام پێویستە بەدوای تەواو ترین و چاکترین خەڵکی ئەو کاتەدا بگەڕێیت [بڕوانە فتح الباری (146/13)] .

تێبینی :

دەبێت تەنها پیاو بەکاری داوەری هەڵبسێت ، وە دروست نىیە ئافرەت بکرێتە داوەر لەبەر فەرموودەکەی (أَبُو بَكْرَة) (خوای لێ ڕازی بێت) کەوا فەرمووی کاتێك کە هەواڵی ئەوە گەیشتە پێغەمبەری خوا (ﷺ) کەوا (فارس)ەکان کچەکەی کیسرایان کردۆتە پادشا ، فەرمووی : ((**لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ وَلَّوا أَمْرَهُمْ إِمْرَأَةً**)) واتە : ئەو قەومە هەرگیز سەر فراز نابن کەوا فەرمانی خۆیان بدەنە دەستی ئافرەتێك [رواه البخاری (13/رقم/7099) والترمذي(2365/360/3) والنسائی(227/8)] .

(   ) لەبەر فەرموودەکەی (عَمْرُو بنُ عَاص) (خوای لێ ڕازی بێت) کەوا پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی : ((**إِذَا حَكَمَ الحَاكِمِ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَصَابَ فَلَهُ أَجْرَانِ وَ**

وەرگرتن (□□□) یان وەرگرتنی دیاری و بەخشینێك بەهۆی داوەرییەوە پێی بدرێت (□□□) وە نابێت دادوەری بكات و بڕیار بدات لەكاتێكدا كە لەحاڵەتێكی دەروونی نا ئاسایی‌دایە (□□□)

اذا حَكَمَ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ)) واتە : ئەگەر دادوەر دادوەریی نێوان خەڵكی كرد و كۆششی كرد پاشان پێكای ئەوە دوو پاداشتی بۆ هەیە ، وە ئەگەر دادوەری كرد و كۆششی كرد بەڵام نەیپێكا ئەوە پاداشتێكی هەر بۆ هەیە [رواه البخاری (13/رقم/7316) و مسلم (816/559/1) و ابن ماجة (4208/1407/2)] .

(□□□) لەبەر فەرموودەگەی (عَبْدُ الله بن عَمْرُو) (خوایان لێ رازی بێت) كەوا پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی : ((**لَعْنَةُ اللهِ عَلَى الرَّاشِي وَ الْمُرْتَشِي**)) . واتە : نەفرینی خوا لەبەرتیل دەر و بەرتیل خۆر [رواه أبو داود (4/رقم/3580) و الترمذي (1352/397/2) و ابن ماجة (2313/775/2) و غيرهم وهو صحيح بڕوانە صحيح ابن ماجة (1871)] .

(□□□) لەبەر فەرموودەكەی (أَبُو حُمَيْدٍ السَّاعدي) بڕوانە (پ298)

(□□□) لەبەر فەرموودەكەی (أَبُو بَكْرَة) (خوای لێ رازی بێت) كەوا پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی : ((**لا يَحْكُمُ أَحَدٌ بَيْنَ إِثْنَيْنِ وَهُوَ غَضْبَانٌ**)) . واتە : هیچ كەسێك دادوەری نێوان دووكەس نەكات كاتێك كە تووڕەیە [رواه البخاری (13/رقم/7158) ومسلم (1717/1342/3) وغيرهما] .

(إبنُ القَيِّمِ الجَوْزِيَّة) دەفەرموێ : : بۆ (مُفتی) نیيە (فَتْوَى) بدات لە حاڵەتی زۆر تووڕە بوون دا یان زۆر برسێتی‌دا یان خەفەتێك كەوا تووشی دوو دڵی و دڵە ڕاوكەی بكات یان لەحاڵەتی ترسێكی زۆردا یان كارێك كەوا دڵی داگیر بكات ، یان لەكاتی تەنگاو بوون بەمیز و پیسی ، بەڵكو هەركاتێك هەستی كرد كەوا شتێك لەوانە لەحاڵەتی ئاسایی دەری دەكات و نیەتی و لاشەی لەجێگای خۆی دا بەتەواوی نەهێڵێت ، ئەوە خۆی لە (فَتْوَى) دان دەگرێتەوە و نابێت (فَتْوَى) بدات ، جا ئەگەر لەو حاڵەتەدا (فَتْوَى)ی دا و پێكای ئەوە (فَتْوَى)كەی تەواوە ، وە ئەگەر لەو حاڵەتەیش‌دا داوەری كرد و بڕیاری دا ، ئایە ئەو بڕیارە جێ بەجێ دەكرێت یان نەء ئەوە سێ (قَوْل)ی لەسەرە ... لە بۆچوون (مَذْهَب)ی (أحمد)دا [بڕوانە إعلام الموقعين (227/4)] .

وە پێویستە یەکسانی بکات لەنێوان هەموو خەڵکیدا لەهەموو شتێکدا بەداوا کارو و داوا لێ کراوەوە (□□□) وە گوێ بیستی قسەی هەردوولا بێت پێش بڕیار دان (□□□) وەنابێت دەرگاوانێکی وادابنێت کەوا خەڵکی لەهاتوو چۆکردنی قەدەغە بکەن (□□□)

(□□□) پێویستە لەسەر داوەر کەوا دادپەروەر بێت لەنێوان هەموو خەڵکیدا لەتەماشا کردنو قسەکردنو دانیشتنو هاتنەژوورەوەیشدا. خوای گەورە لەسورەتی (النساء : 158) دا دەفەرموێ : ﴿وَ إِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالعَدْلِ﴾ . واتە : وە ئەگەر دادوەرییتان کرد لەنێوان خەڵکیدا ئەوە بەدادپەروەری دادوەریی بکەن .

(□□□) لەبەر فەرموودەکەی (عَلي) (خوای لێ رازی بێت) کەوا پێغەمبەری خوا پێی فەرموو : ((**يَا عَلِيُّ إِذَا جَلَسَ إِلَيْكَ الخَصْمَانِ فَلاَ تَقْضِ بَيْنَهُمَا حَتَّى تَسْمَعَ مِنَ الآخَرِ كَمَا سَمِعْتَ مِنَ الأَوَّلِ فَإِنَّكَ إِذَا فَعَلْتَ ذَلكَ تَبَيَّنَ لَكَ القَضَاءُ**)) . واتە : ئەی علی ! ئەگەر لەلاتدا داواکەر و داوالێکراو دانیشتن ئەوە بڕیار مەدە لەنێوانیاندا تا لەوی تریشیان دەبیسیت وەکو لەیەکەمت بیست چونکە ئەگەر وا بکەیت ئەوە بڕیار دانەکەت بۆ روون دەبێتەوە [رواه احمد (111/1) وابو داود (4/رقم3582) والترمذي (1331/618/3) وابن حبان (5042/260/7) وهو حديث صحيح بروانه الارواء (2600)] .

(463) لەبەر فەرموودەکەی (أَبُو مَرْيَم الأَزْدِي) (خوای لێ رازی بێت) کەوا فەرمووی : بیستم پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەی فەرموو : ((**مَنْ وَلاَّهُ اللهُ عَزَّوَجَلَّ شَيْئاً مِنْ أَمْرِ المُسْلمِينَ فَاحْتَجَبَ دُونَ حَاجَتِهِمْ وَخُلَّتِم~ وَفَقْرِهِمْ إِحْتَجَبَ اللهُ عَنْهُ دُونَ حَاجَتِهِ وَخُلَّتِهِ وَفَقْرِهِ**)) . واتە : هەر کەسێك خوای گەورە هەندێك کاری موسوڵمانانی بخاتە ژێر دەست جا ئەویش خۆی بشارێتەوە لەپێویستیەکانیان و کەم دەستی و هەژارێکانیان – کارەکانیانی بۆ ئەنجام نەئەدا – ئەوە خوای گەورە خۆی لەپێویستی و کەم دەستی و هەژارێکانی خۆی دەشارێتەوە – هیچ یارمەتیەکی نادات – [رواه ابو داود (3/رقم/2948) والترمذي (1333/620/3) ووحديث صحيح بروانه السلسلة الصحيحة (629)] .

ئەمە بە پێی توانا ، چونکە مرۆڤ نەفسی خۆیشی مافی بەسەریەوە هەیە ، وەکەس و کاریش مافیان بەسەریەوە هەیە ، بۆیە دەتوانێت چەند کاتێکی دیاری دابنێت بۆ داوەری نێوان خەڵکی وە لەکاتەکانی تریشیدا خەریکی ئەنجام دانی پێویستیەکانی خۆی و کەس و کاری بێت ، وەلە فەرموودەی (صحیح) یش دا هاتوە کەوا پێغەمبەری خوا

وەدەتوانێت یارمەتی دەریش بۆ خۆی دابنێت بەپێی پێویست (□□□)
وەبڕیاری داوەر تەنها لەدونیادا جێ بەجێ دەبێت ، بۆیە هیچی پێ حەڵاڵ نابێت و ڕاستی (حق)یشی پێ ناگۆڕێت . (□□□)

(ﷺ) لەهەندێ حاڵەت دا دەرگاوانی هەبووە ، وەك فەرموودەكەی (أَبُو مُوسى) [رواه البخاری (7/رقم/3674) ومسلم (4/1868/2403)] .

وەفەرموودەكەی (إِبْنُ عَبَّاس) لەبارەی سوێند خواردنەكەی پێغەمبەرەوە (ﷺ) كەنەچێتە لای خێزانەكانی ماوەی یەك مانگ ، كەوا (عُمَر) پرسی بە (الأسود) كرد و فەرمووی ئەی (رَبَاح) داوای ڕوخسەتم بۆ بكە .[متفق علیه] وەلە (البُخاری) و (مُسلم) دا هاتوە كەوا ئیمامی (عُمر) خۆیشی لەكاتی خەلیفایەتی دا ، دەرگاوانی هەبووە .

(464) لەبەر فەرموودەكەی (أَنَس) (خوای لێ ڕازی بێت) كەوا فەرمووی : (((قَيْسُ بنُ ثَابِت) لەبەر دوو دەستی پێغەمبەری خوادا (ﷺ) بوو وەك پۆلیس لەبەر دەستی (أمیر) دا)) [رواه البخاری (3/رقم/1155)] .

وەجاری وایش هەیە دانانی یارمەتی دەر پێویست دەبێت ، ئەگەر لەحاڵەتێك دا حەق وەكو پێویست جێ بەجێ نەدەكرا .

(465) لەبەر فەرموودەكەی (أُمِّ سَلَمَة)(خوای لێ ڕازی بێت) كەوا پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی : ((**إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ وَإِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ وَلَعَلَّ بَعْضُكُمْ يَكُونُ أَلْحَنُ بِحُجَّتِه مِنْ بَعْضٍ فَأَقْضِيَ بِنَحْوِ مَا أَسْمَعُ فَمَنْ قَضَيْتُ لَهُ مِنْ حَقِّ أَخِيهِ شَيْئًا فَلاَ يَأْخُذْ فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ**)) واتە : من تەنها مرۆڤێكم ، وە ئێوەی – داواكارو داوا لێ كراو– ڕوو دەكەنە من بۆ داوەری نێوانتان ، جا لەوانەیە هەندێكتان قسە زان تر بێت لەوی ترتان ، بۆیە منیش داوەری و بڕیار بە گوێرەی ئەوە دەدەم كە دەیبیستم ، جا هەر كەسێك ئەگەر بڕیاری شتێك لەمافی براكەیم بۆ دا ، ئەوە با وەری نەگرێت و نەیبات ، چونكە ئەوە پارچەیەك ئاگرم بۆ بڕیوە [رواه البخاری (12/رقم/6967) ومسلم (3/1337/1713) وغیرهما] .

وەئیمامی (الشَّافعي) ، یەكدەنگی زانایان دەگێڕێتەوە لەسەر ئەوەی كەبڕیاری داوەر هیچ حەرامێك حەڵاڵ ناكات . وەئیمامی (النَّوَوِي) دەفەرموێ : وە ئەوەی بڵێی : بڕیاری داوەر حەڵاڵ دەكات ، لە (ظَاهِر) و (بَاطِن) دا پێچەوانەی ئەم فەرموودە ڕاست(صحیح)ە و ئەو (إِجْمَاع)ە باسكراوەیە ، وەبە گشتی ، ئەو بۆچوونەی حەنەفیەكان كە دەڵێن بڕیاری داوەر جێ بەجێ دەبێت لە (ظَاهِر) و (بَاطِن) دا هیچ ڕوویەكی شەرعی نیە ... جا بۆ زیاتر تێگەیشتن لەم باسە بڕوانە [(نیل الأوطار)لأمام الشوكانی (8/278–281)] .